

Бідняк С. С.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Моїсеєнко Д. М.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРАВИЛА ОБ'ЄДНАННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Незважаючи на суттєві зміни, які відбулися в цивільному процесуальному законодавстві у зв'язку з набранням чинності з 15 грудня 2017 Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року, інститут процесуальної співучасті залишився поза увагою законотворців, оскільки наявні прогалини у сфері залучення до участі у справі співпозивача не були усунуті, що, як свідчить неоднозначність судової практики, спричиняє відсутність єдиного підходу суддів до вирішення цього питання [3, с. 237]. Наявність прогалини в законодавстві породжує необхідність її дослідження й розроблення пропозицій щодо її усунення шляхом вироблення процесуального механізму залучення співпозивача до участі в цивільному процесі.

Відповідно до ст. 48 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, сторонами в цивільному процесі є позивач і відповідач. Статтею 50 ЦПК України передбачено участь у справі кількох позивачів або відповідачів. Зокрема, визначено, що позов може бути пред'явлений спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів; кожен із позивачів або відповідачів щодо другої сторони діє в цивільному процесі самостійно [4, с. 99]. Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо: предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів; права й обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави; предметом спору є однорідні права й обов'язки [1, с. 68].

Отже, ЦПК України визначає процесуальну співучасть як участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів [4, с. 100]. Метою співучасті є зручність для сторін і суду. Завдяки спільному розгляду кілька процесів зливаються в один, витрати з провадження в цивільній справі зменшуються, кількість засідань і явок до суду скорочується, перевірочні дії провадяться один раз, стає неможливим ухвалення суперечливих рішень [3, с. 237].

Водночас існують випадки, коли в уже розпочатий цивільний процес бажає приєднатися особа, яка вважає, що її права порушені відповідачем на тотожних із позивачем юридичних і фактичних підставах. Наприклад, власник земельної ділянки вважає, що його права й інтереси порушені суміжним землекористувачем, який здійснив самочинне будівництво, не дотримавшись будівельних норм і відстаней, звернувся до суду з позовом про визнання будівництва самочинним і зобов'язання здійснити перебудову об'єкта нерухомості. Дізнавшись про цей процес, інші власники суміжних земельних ділянок бажають приєднатися до позовної заяви, оскільки вважають, що самочинним будівництвом порушено і їхні права також. У такому випадку вони мають право просити суд залучити їх як співпозивачів, оскільки вони пов'язані з позивачем спільною метою, а предметом спору будуть права й обов'язки, які ґрунтуються на однорідних фактичних (і юридичних) підставах [2, с. 310].

Отже, на підставі аналізу норм законодавства та юридичної літератури можна виділити три підстави виникнення множинності осіб на стороні позивача: пред'явлення позову спільно кількома позивачами; об'єднання позовів судом; залучення особи до участі у справі як співпозивача [1-2].

Можемо зробити висновок, що звернутися до суду із заявою про залучення до участі у справі співпозивача має право виключно сама особа, яка вважає себе співпозивачем. Ні суд за власною ініціативою, ні учасники цивільного процесу не можуть ініціювати залучення будь-якої особи як співпозивача, оскільки звернення до суду з позовом і пред'явлення позовних вимог до відповідача є правом особи, яким вона розпоряджається на власний розсуд. Застосовуючи аналогію закону, зокрема положення, що стосуються залучення до участі у справі співвідповідача і третіх осіб, можемо констатувати, що особа має право звернутися до суду із заявою про залучення її як співпозивача до закінчення підготовчого провадження, а в разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження – до початку першого судового засідання. Про залучення співпозивача постановляється ухвала, яка не підлягає оскарженню окремо від рішення суду. За клопотанням залученого співпозивача розгляд справи починається спочатку.

Список використаних джерел:

1. Губська А. В. Груповий позов: теоретико-правові підходи до визначення поняття. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 68-72.
2. Сенік С. Особливості участі третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, в цивільному процесі. *Вісник Львівського університету. Серія «Юридична»*. 2015. Вип. 61. С. 308-314.
3. Татулич І. Ю. Правова природа інституту групового позову в цивільному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. С. 236-247.
4. Трач Ю. Ю. Передумови формування інституту групового позову в цивільному процесі України. *Судова апеляція*. 2009. № 1 (14). С. 98-103.